

V. Az értekezés tárgyköréhez kapcsolódó tevékenység dokumentációja

OMCE előadás Harmat Artúrról 2016. január 12., Központi Szeminárium (Bp. Papnövelde u. 7-9.);

Faültetés és hangverseny Harmat Artúr születésének 130. évfordulójára – 2015. szept. 24. Diósd – Diósdai Női kar;

A Diósdai Női kar előadásában számos koncerten elhangzott Harmat Négy időszi Mária antifona;

A budapesti Szent Angéla Ferences Általános Iskola és Gimnázium énekes iskolai osztályaiból alakult Műhely kórus előadásában több hangversenyen elhangzott Harmat Négy karácsonyi ének egy-egy tétele, illetve a Margit asszony c. gyermekkari mű;

DLA doktori értekezés tézisei

Sirákné Kemény Kinga

Harmat Artúr élete és egyházzenei munkássága

Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem

28. számú művészet- és művelődéstörténeti tudományok besorolású doktori iskola

Budapest

2018.

Tézisek

I. A kutatás előzményei

Harmat Artúr (1885-1962) zeneszerző, zeneakadémiai tanár, két tanszék megálmodója és létrehozója, a Budapesti Belvárosi templom és a Szent István Bazilika karnagya. Rendkívül gazdag életútja ellenére alig ismert alakja a magyar zenetörténetnek, a magyar egyházzenenek. A róla szóló, őt bemutató irodalom rendkívül csekély, mennyisége nem arányos a XX. századi magyar zenetörténetben betöltött szerepével. Meglepett a tény, hogy életéről, műveiről ez idáig részletes tanulmány nem készült.

Alapként kezeltem Harmat Artúr születésének 100. évfordulójára megjelent emlékkönyv¹ tanulmányait, különös tekintettel lánya, Marosné Harmat Jerry által közölt műjegyzékre és a Lukin László tollából megjelent vázlatos időrendi táblázatként összefoglalt életrajzi adataira.

Szakkönyvek csak rövid ismertetéseket adnak Harmatról, esetleg érintőlegesen foglalkoznak vele. Számos kiadvány meg sem említi, vagy csak teljesen periférikusan esik szó róla. a LFZE Doktoriskolája által közzétett doktori disszertációk sorában e témában hiánypótló Katonáné Szabó Judit 2007-ben elkészült értekezése, amely a Harmat életmű egy fontos szegmensével foglalkozik – a Szent vagy, Uram! népénektár

¹ *Harmat Artúr – emlékkönyv születésének 100. évfordulójára.* [Harmat Artúr, Balássy László, Bárdos Lajos, Bucsi László, Lukin László, Maros Rudolfné Harmat Jerry, Nagy Olivér, Perényi László, Pödör Béla és Rajeczky Benjamin írásai] Budapest, Zeneműkiadó, 1985.

IV. Eredmények

Mivel Harmat Artúrról mindeközéig nem jelent meg átfogó életrajz, műveiről elemzés, ismertetés, ezért a disszertáció a maga nemében hiánypótló munka.

Az értekezésem egyik legfontosabb célkitűzése és egyben legnagyobb eredménye Harmat Artúr eddig ismeretlen műveinek felkutatása, jobb megismerése, valamint az életrajz alaposabb feltárása volt. Mindkét célkitűzésem eredménnyel járt. Jelentősen tudtam bővíteni ismereteinket Harmat Artúr életrajzáról, különös tekintettel a tanulmányi és az első világháborús éveire. Csak álmodni mertem arról, hogy talán találok olyan zeneművet, amelyet eddig nem ismertünk. A műjegyzék megírása, műveinek rendszerezése közben egyre inkább éledt bennem ez a remény és munkám befejezésekor nagy örömmel tapasztaltam, hogy előbukkant 12 mű, amit eddig csak az illető templom karnagya, kottatárosa ismerhetett, mert a Harmat Jerry által írt, eddig etalonként kezelt és egyetlen összegző jegyzék ezeket nem tartalmazza. Ez az eredmény sokkal nagyobb a vártnál.

A már említett emlékkönyvben Lukin László tollából megjelent életrajz alapján életének helyszíneit megismerve, levéltárakat felkutatva igyekeztem dokumentumokat keresni.

Felkutattam és adatoltam a levéltárakban, gyűjteményekben, könyvtárakban őrzött iratokat (naplókat, évkönyveket, bizonyítványokat, katonai adatlapokat, kitüntetésre felterjesztést stb.) Felkutattam a hagyatékát, melyet több helyen őriznek. Átnéztem osztálykönyveket, bizonyítványokat, kottákat, iratokat, levelezéseket, számlákat, folyóiratokat, jegyzeteket, feljegyzéseket, fényképeket és egy hosszú életút sok-sok ránk maradt kézzel fogható bizonyítékát.

A korábban említett írások alapjául szolgáló dokumentumok egyikét sem találtam meg a hagyatékban. Ez irányú további keresésem, nyomozásom is hiábavalónak bizonyult. Így tehát kiindulva Harmat Artúr önéletrajzi írásaiból, munkáin keresztül megismert életművéből és alapként elfogadva a Lukin-féle életrajzi összefoglalást, és a felsorolt további helyeken megjelent életrajzi adatokat jelentősen kiegészítve saját kutatásaimmal foglalom össze Harmat Artúr élettörténetét.

Az elemzett zeneművek kiválasztásánál figyeltem arra, hogy feltevésemre választ kapjak, miszerint Harmat igen jelentős gregoriánkutatása és a népénekek mély és beható tanulmányozása vajon kihatással volt-e zeneszerzői életművére.

Ugyanúgy a Harmat által tanulmányozott reneszánsz korszak stílusjegyeit is – melyről tankönyvet is írt – kerestem műveiben. Jelentős az egyházzenei műveit táblázatba foglalt munka, mely a művek jelenleg ismert lelőhelyeit is megnevezi, ezáltal az érdeklődők számára megkönnyíti a keresést, egyúttal hozzájárul a művek népszerűsítéséhez, hozzáféréséhez.

filológiai feldolgozása.² A népének előzményeit és az említett népénektár keletkezésének körülményeit is bemutatva a munka gerincét a népénektár felépítése és énekeinek elemzése adja. Bár kétségtelenül Harmatnak ez az alkotása fonódik össze leginkább nevével a köztudatban, országos viszonylatban is a legismertebb, legnagyobb példányszámban kiadott és eladott műve a „Szent vagy, Uram!” (Hozsanna) népénektár, azonban az életmű egészét tekintve csupán egy töredék része Harmat alkotómunkájának.

Harmat Artúr életéről, annak állomásairól néhány rövid szócikk különböző lexikonokban,³ valamint a Lukin László tollából

²http://docs.lfze.hu/netfolder/public/PublicNet/Doktori%20dolgozato/k/katonane_szabo_judit/disszertacio.pdf

³Brockhaus - Riemann: Zenei lexikon II. (G-N) szerk. Boronkay Antal, Zeneműkiadó Budapest, 1984. 134. o, Szabolcsi Bence_Tóth Aladár: Zenei lexikon II. főszerkesztő: Bartha Dénes, Zeneműkiadó Vállalat, Budapest 1965. átdolgozott, új kiadás (e lexikon munkatársa is volt) 135. o.

Nagy tanárok, híres tanítványok, 125 éves a Zeneakadémia, szerk.: Gábor Ágnes és Szirányi Gábor, Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, Zeneakadémia, 2000. Tamás Katalin 126-127.o.
http://lfze.hu/hu/keres?p_p_auth=WAVVqv6B&p_p_id=101&p_p_lifecycle=0&p_p_state=maximized&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-1&p_p_col_count=1&101_struts_action=%2Fasset_publisher%2Fview_content&101_assetEntryId=23058&101_type=content&101_groupId=10192&101_urlTitle=harmat-artur (a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem honlapján Nagy elődök linkben Tamás Katalin összefoglalója),
<http://www.parlando.hu/2015/2015-1/KEREK2015-1.pdf>, 54. o.

Britannica Hungarianica:
<http://info.bmc.hu/index.php?node=artists&table=SZERZO&id=146>

megjelent időrendi táblázat ad információkat.⁴ Varga Imre 2009-ben megjelent diplomamunkája⁵ a Lukin publikációhoz képest néhány, főleg a felvidéki évekre vonatkozó újdonsággal szolgál. Gyermekkorára és kezdeti, felvidéki tanulóéveire vonatkozólag Peter Medek: *Artur Hubáček Harmat vyznamnyrodák z Bojneji*, kutatómunkájának 2015-ben megjelent összefoglalása adott támpontot. Kiindulásként ezek a munkák adtak erős biztatást a saját kutatás megkezdésére, mely igyekezett a homályos pontokat, hiányos adatokat tisztázni, kiegészíteni.

II. Források

A kalandos sorsú Harmat-hagyaték utáni nyomozás, a fellelt anyag feltérképezése sok újdonsággal szolgált és jelentősen kiegészítette az addig tudottakat. Különös élményt jelentett számomra a Hadtörténeti Levéltárban való kutatás, amely jelentős részleteket tárt napvilágra Harmat Artúr első világháborús katonaeveiről. Az OMCE által őrzött anyag részletes átvizsgálása kézzel írt levelek, jegyzetek, fogalmazványok, piszkozatok, kéziratok sokaságát tárta elém, melyekről a disszertáció több fejezetében is beszámolok, a függelékben nem egyet közre adok ezek közül. Az esztergomi tanulóévek bizonyítékaként fennmaradt osztálynaplóból, vizsgadokumentációiból is sok érdekes információval tudtam gazdagítani az életrajz adatait. Ezen kutatásom alapján – melyet

⁴He/LL82.o – 90.o.

⁵VARGA, Imre: Harmat Artúr alkotó munkássága és a „Szent vagy, Uram!” helye a magyar egyházzeneben (Diplomamunka). Konstantin Egyetem, Nyitra. Pedagógiai kar. Zene tanszék. NITRA – FSS UKF, 2009.

a Magyar Nemzeti Levéltár Komárom-Esztergom Megyei Levéltárában végeztem – lehetett pl. Harmat Artúr név magyarosításának idejét viszonylag pontosan meghatározni. Rendkívül sok szóbeli adatot, emlékezést, személyes történetet kaptam a kutatás során felkeresett személyektől. Ezek egy részét a disszertáció megfelelő fejezeteiben a témához kapcsolódóan írásba foglaltam. Nyilván sok levél, dokumentum még magánszemélyeknél van (talán a leszármazottak nem is tudnak róla), ami majd a későbbi évtizedekben fog előkerülni. Harmat Artúr kompozícióinak egy része, bár nem túl nagy példányszámban megjelent ugyan nyomtatásban is, azonban a művek jelentős része csak egy-egy templom kottatárában, kézzel írt szólamkották formájában található meg. A hagyaték egy része az Országos Széchényi Könyvtár Zeneműtárába került. A véletlen folytán fennmaradt másik része pedig az Országos Magyar Cecília Egyesület birtokában van.

III. Módszer

Az életrajzban fontosnak tartottam a kultúrtörténeti, történelmi háttérrel is megvilágítani, Harmat Artúr életrajzi vonatkozású eseményeivel párhuzamosan bemutatni kora kulturális kérdéseit, történéseit, mert az életrajzi momentumok így válnak igazán érthetővé.

A csekély számú fellelhető szakirodalom, Harmat tevékenységének részletes nyomon követése, adatolása hiányában nagyrészt elsődleges forrásokra támaszkodhattam. Ezért a munkafolyamat megkezdésekor elsőként ezek csoportosításával foglalkoztam.